

gøremål. Det er her afgørende, om der er et behov for hjælp til blot én aktivitet. Men ifølge indekset vil der i ydertilfælde kunne ske det, at en person, der skal have hjælp til en aktivitet, og som klarer de øvrige uden besvær, vil få pointsummen 2, medens en person, der ikke behøver hjælp, men som har vanskeligheder med alle aktiviteter, vil få pointsummen 6. I relation til det angivne formål med forlighedsindekset er urimeligheden heri åbenbar.

Disse indvendinger mod et enkelt kapitel må imidlertid ikke fortone den kendsgerning, at der her er offentliggjort et betydeligt og på visse punkter skelsættende forskningsarbejde. Netop fordi denne tværnationale undersøgelse vil komme til at danne udgangspunkt for megen videre forskning, må det til slut beklages, at bogen ikke er forsynet med en egentlig litteraturliste og en fyldigere samlet metodisk redegørelse.

*Ole Tonsgaard**

* Amanuensis ved Aarhus Universitet.

Mellor, J. W.: The Economics of Agricultural Development. Cornell University Press, New York 1966. 395 sider. Pris: 10,00 \$.

I forbindelse med de bestræbelser, som i den sidste snes år er blevet udfoldet for at udforme generelle udviklingsmodeller, som kunne anvendes i den økonomiske planlægning i en række af verdens fattige lande, har der som bekendt foregået en livlig debat, om hvorvidt man skulle lægge vægt på en forceret industrialisering, eller om man snarere skulle koncentrere sig om den underudviklede landbrugssektor i den økonomiske udviklings tidlige faser. Forfatteren af denne bog mener ikke, at den form, som en stor del af denne diskussion har antaget, har været særlig frugtbar. Han er enig med »the agricultural fundamentalists« i disses fremhæven af det store udviklingspotentiel i de fattige landes landbrugssektor, og i, at omkostningerne ved at satse herpå er små sammenlignet med de store omkostninger, som er forbun-

det med en forceret industrialisering; men han har ikke megen sympati for de »agricultural fundamentalists«, som baserer deres standpunkt på det såkaldte sultproblem. Hans afvisning af de ekstreme standpunkter i denne debat fører ham dog ikke uden videre til en aksept af mellemstandpunktet, som dette er kommet til udtryk i teorien om »balanceret vækst«. Det utilfredsstillende ved denne teori er efter Mellors opfattelse, at den lige så lidt som de ekstreme opfattelser specificerer i detaljer den rolle, som landbruget spiller i udviklingsprocessen. Kun ved i det konkrete tilfælde at identificere de fysiske ressourcer, det faktiske udviklingsstade og det eksisterende kulturelle og politiske miljø vil det ifølge Mellor være muligt at formulere optimale udviklingsprogrammer. Det, som det med andre ord drejer sig om, er at analysere den konkrete situation som udgangspunkt for anvendelsen af eksisterende og ny viden om reaktionen på forskellige økonomisk politiske foranstaltninger.

Denne bog er et forsøg på at systematisere eksisterende viden og at præsentere de former for økonomiske analyser, som skønnes relevante under forskellige forudsætninger.

De i det foregående refererede betragtninger har navnlig betydning i bogens første del, hvor landbrugets rolle i den generelle økonomiske udvikling diskuteres, og i tredje del, hvor moderniseringsprocessens mange komponenter behandles. I anden del af bogen beskrives det traditionelle landbrugs økonomiske natur.

Blandt de emner, som behandles i første del, er udbuddet af fødevarer, udviklingen i landbrugets indkomster, ændringerne i efterspørgsel og efterspørgselselasticiteter for fødevarer, kapitaldannelse og landbrugets bidrag til forsyningen af fremmed valuta. Som et gennemgående tema behandles samspillet med befolkningstilvæksten. Behandlingen af dette spørgsmål følger traditionelle baner og vil næppe kunne opbidse nogen, allerede af den grund, at forfatteren undlader at drage håndfaste kon-

gøremål. Det er her afgørende, om der er et behov for hjælp til blot én aktivitet. Men ifølge indekset vil der i ydertilfælde kunne ske det, at en person, der skal have hjælp til en aktivitet, og som klarer de øvrige uden besvær, vil få pointsummen 2, medens en person, der ikke behøver hjælp, men som har vanskeligheder med alle aktiviteter, vil få pointsummen 6. I relation til det angivne formål med forlighedsindekset er urimeligheden heri åbenbar.

Disse indvendinger mod et enkelt kapitel må imidlertid ikke fortone den kendsgerning, at der her er offentliggjort et betydeligt og på visse punkter skelsættende forskningsarbejde. Netop fordi denne tværnationale undersøgelse vil komme til at danne udgangspunkt for megen videre forskning, må det til slut beklages, at bogen ikke er forsynet med en egentlig litteraturliste og en fyldigere samlet metodisk redegørelse.

*Ole Tonsgaard**

* Amanuensis ved Aarhus Universitet.

Mellor, J. W.: The Economics of Agricultural Development. Cornell University Press, New York 1966. 395 sider. Pris: 10,00 \$.

I forbindelse med de bestræbelser, som i den sidste snes år er blevet udfoldet for at udforme generelle udviklingsmodeller, som kunne anvendes i den økonomiske planlægning i en række af verdens fattige lande, har der som bekendt foregået en livlig debat, om hvorvidt man skulle lægge vægt på en forceret industrialisering, eller om man snarere skulle koncentrere sig om den underudviklede landbrugssektor i den økonomiske udviklings tidlige faser. Forfatteren af denne bog mener ikke, at den form, som en stor del af denne diskussion har antaget, har været særlig frugtbar. Han er enig med »the agricultural fundamentalists« i disses fremhæven af det store udviklingspotentiel i de fattige landes landbrugssektor, og i, at omkostningerne ved at satse herpå er små sammenlignet med de store omkostninger, som er forbun-

det med en forceret industrialisering; men han har ikke megen sympati for de »agricultural fundamentalists«, som baserer deres standpunkt på det såkaldte sultproblem. Hans afvisning af de ekstreme standpunkter i denne debat fører ham dog ikke uden videre til en aksept af mellemstandpunktet, som dette er kommet til udtryk i teorien om »balanceret vækst«. Det utilfredsstillende ved denne teori er efter Mellors opfattelse, at den lige så lidt som de ekstreme opfattelser specificerer i detaljer den rolle, som landbruget spiller i udviklingsprocessen. Kun ved i det konkrete tilfælde at identificere de fysiske ressourcer, det faktiske udviklingsstade og det eksisterende kulturelle og politiske miljø vil det ifølge Mellor være muligt at formulere optimale udviklingsprogrammer. Det, som det med andre ord drejer sig om, er at analysere den konkrete situation som udgangspunkt for anvendelsen af eksisterende og ny viden om reaktionen på forskellige økonomisk politiske foranstaltninger.

Denne bog er et forsøg på at systematisere eksisterende viden og at præsentere de former for økonomiske analyser, som skønnes relevante under forskellige forudsætninger.

De i det foregående refererede betragtninger har navnlig betydning i bogens første del, hvor landbrugets rolle i den generelle økonomiske udvikling diskuteres, og i tredje del, hvor moderniseringsprocessens mange komponenter behandles. I anden del af bogen beskrives det traditionelle landbrugs økonomiske natur.

Blandt de emner, som behandles i første del, er udbuddet af fødevarer, udviklingen i landbrugets indkomster, ændringerne i efterspørgsel og efterspørgselselasticiteter for fødevarer, kapitaldannelse og landbrugets bidrag til forsyningen af fremmed valuta. Som et gennemgående tema behandles samspillet med befolkningstilvæksten. Behandlingen af dette spørgsmål følger traditionelle baner og vil næppe kunne opbidse nogen, allerede af den grund, at forfatteren undlader at drage håndfaste kon-

klusioner i retning af en nymalthusiansk pessimisme eller det modsatte.

Spørgsmålet om de velfærdsmæssige virkninger for landbefolkningerne af transformeringsprocessen behandles i et særligt kapitel. Forfatterens systematisering af velfærdsforanstaltninger i dem, som er forenelige med hensynet til økonomisk vækst og dem, som ikke er det, er selvfølgelig relevant, men den måde, hele dette store og betydningsfulde spørgsmål behandles på, virker utilfredsstillende. Det kan kun forsvares med, at økonomer almindeligvis ikke kan forventes at kunne bidrage synderligt til problemernes oplysning. Et nært samarbejde med andre socialvidenskaber ved udformningen af optimale »rural development« programmer er derfor vigtig.

Af bogens anden del fremgår, at Mellor går ind for den opfattelse, som navnlig T. W. Schultz (*Transforming Traditional Agriculture*, Yale 1964) har forfægtet, og hvorefter det antages godtgjort, at bønderne i det traditionelle landbrug reagerer som »the economic man«.

I et særskilt kapitel gengives to »case studies« fra henholdsvis Indien og Indonesien. Det mest interessante ved disse to studier er vel nok den meget betydelige spredning i de variable, som indgår i undersøgelserne de to steder. Det afspejler den meget betydelige variation i fysiske og økonomiske produktionsbetingelser, etniske forhold og andre kulturelt betingede fænomener, som er meget karakteristisk for forholdene i mange fattige lande, selv inden for geografisk små områder.

Hvis Mellor's og andre økonomers påstand om optimale faktor- og produktkombinationer i det traditionelle landbrug er rigtig, betyder det åbenbart, at mulighederne for en væsentlig forøgelse af produktionen i de fattige lande ikke er til stede blot ved en ændret allokering af eksisterende produktionsfaktorer, således som det undertiden hævdes. Denne påstand vedrører dog kun forholdene på de enkelte brug, mens der for landbrugssektoren under ét utvivlsomt er tale om betydelige

misallokeringer i forbindelse med den ulige jordfordeling og ejendomsretsforhold, som eksisterer i specielt Asien og Sydamerika.

Ved igangsætningen af den såkaldte moderniseringsproces gælder ikke længere det, som Mellor kalder et »static level of technology«, og som han giver som forklaring på den formodede optimale allokering af tilgængelige ressourcer. En ny effektiv organisering af produktionen på et højere niveau, som forudsætter indførelsen af en række nye inputs på samme tid, stiller beslutningstagerne over for en kompliceret situation. Foruden at kræve et ret præcist indblik i udgangssituationen, forudsætter det en omhyggelig planlægning af transformeringsprogrammet. Når så mange af de udviklingsplaner, som i årene efter anden verdenskrig har set dagens lys i de fattige lande, har vist sig at være af så ringe værdi som arbejdsprogrammer, beror det netop i høj grad på et for ringe kendskab til de konkrete forhold, man søgte at ændre på. Den alt for ringe eller ligefrem negative effekt af mange kostbare bistandsprojekter inden for landbrugssektoren har samme forklaring.

Mellor's egne erfaringer som videnskabsmand stammer for størstedelen fra Indien. Dette afsløres i ikke så få af de ræsonnementer, som gennemføres i bogen. Det meste af det, som siges om problemerne vedrørende ejendoms- og brugsrettigheder til jorden, er således uden større interesse for afrikanske forhold. Forfatterens baggrund i bestemte omgivelser kommer også til udtryk i bogens vægtfordeling på de forskellige emneområder. Allermest kommer det dog måske til udtryk i den iøvrigt meget omfattende bibliografi, hvor det, der er medtaget af litteratur og undersøgelser fra Afrika, er meget lidt og præget af stor tilfældighed. Det drejer sig hovedsageligt om nogle få af FAO's »køgebøger«. Ikke desto mindre udfylder bogen et meget stort hul i udviklingslitteraturen.

Ole Mølgård Andersen*

* Bistandskonsulent i Sekretariatet for teknisk samarbejde med udviklingslandene.